

נובמבר, 2016

שם התזה: גישת (POET) Parental Occupational Executive Training: הבדלים במאפייני ההתערבות

ותוצאותיה בין הורים עם וללא תסמינים של ADHD.

מאת: ענת אבירן, בהנחיית פרופ' שרה רוזנבלום.

תקציר

ילדים עם (ADHD) Attention Deficit/ Hyperactive Disorder, חווים איחור בהתפתחות התפקודים הניהוליים (ת"נ) שלהם, הם מתמודדים עם קשיים תפקודיים במגוון תחומי התפקוד וזאת כבר בגיל הגן. החיים במשפחות של ילדים עם ADHD מתוארים ככאוטיים, מרובי מתח, ומלווים בקשיים בניהול שגרות יום יום. על פי הספרות המחקרית 25% מהילדים עם ADHD נולדים להורה שלו עצמו יש תסמינים של ADHD. הורה כזה מועד לגלות סט אתגריים ייחודי בהתמודדות היום יומית עם ילדו, יותר מאשר הורה טיפוס, באופן שעלול להחמיר עוד יותר את תפקוד ילדו. האופי הגנטי של הפרעה מביא לכך, כי בהתייחס לילדים עם ADHD קיימות שתי קבוצות של משפחות: **האחת** - מורכבת מילד עם ADHD והורה טיפוס, **והשנייה** - מורכבת מילד עם ADHD ולפחות הורה אחד עם ADHD. מכאן, עולה החשיבות להתערב באוכלוסייה זאת מוקדם ככל האפשר, לבצע את ההתערבות באמצעות הדרכת הורים אשר תתמקד בשיפור התפקודים הניהוליים והתפקוד של הילד, ותהיה מותאמת גם למאפייני ההורים ולמגבלותיהם.

גישת Parental Occupation Executive Training (POET), (פריש, תירוש ורוזנבלום, 2016) הינה שיטת התערבות בהדרכת הורים המותאמת להורים לילדים צעירים (4-7 שנים) עם תסמינים של ADHD. המפגשים עם ההורים מתמקדים בשיפור יכולות השליטה העצמית של הילד בשגרות היום יום שלו חרף החסרים בת"נ. בהקניית ידע ומיומנות. ישימות הגישה נחקרה במסגרת עבודת דוקטורט של כרמית פריש (מחקר האם).

המחקר הנוכחי בוצע כהמשך למחקר האם **ומטרתו לבחון** האם ייצאו הבדלים מובהקים במאפייני

ההתערבות ותוצאותיה בגישת POET, בין משפחות עם ADHD הורי, לבין משפחות ללא ADHD הורי.

השערות המחקר היו כי ימצאו הבדלים בין משפחות עם ADHD הורי לבין משפחות ללא ADHD

הורי, יעילותה של התוכנית נמדדה הן דרך תפקוד ההורים והן דרך תפקוד הילד בעיני ההורה. ההשערות נבדקו בשתי נקודות זמן שונות, האחת לקראת ובמהלך תהליך ההתערבות והשנייה בסיום תהליך ההתערבות. בתחום הידע שוער כי לא ימצאו הבדלים בין קבוצות ההורים, תחום זה נבדק גם הוא בשתי נקודות זמן שונות.

שיטה: המחקר הנוכחי הינו מסוג (Bryman, 2004) Multi-strategy, עם שיטת מחקר מרכזית כמותית,

והעשרת הנתונים באמצעות שאלון איכותני אודות תפיסת ההורים עם ADHD את השפעת התסמינים ההורים על היכולת ליישם את התוכנית במשפחתם.

אוכלוסיית המחקר: המחקר בוצע על 59 משפחות, מתוך 72 משפחות שבמחקר האם, אשר הביעו

הסכמתן להשתתף. הורים לילדים בני 4-7, בעלי תסמינים של ADHD. ההורים מלאו את שאלון ה Adult ADHD Self Report Scale (WHO; Kessler et al., 2005, ASRS-v1), בעקבותיו כלל המדגם חולק לקבוצת מחקר (הורים עם תסמינים)

n=35, ולקבוצת ההשוואה (הורים ללא תסמינים) n=24.

כלי המחקר: מאפייני ההתערבות ותוצאותיה הושוּוּ בין שתי הקבוצות באמצעות כלי המחקר הבאים:

יומני המטפל לפגישות 3,5,6, אשר מולאו במחקר האם ע"י המרפאים בעיסוק שהעבירו את ההתערבות; שאלון הורים על משתנים הקשורים לילדים: שאלון Canadian Occupational Performance Measure (Law et al., 1998, COPM); שאלון ה-Executive Function & Occupational Routine Scale (EFORTS); פריש ורוזנבלום, 2014). שאלוני ההורים על משתנים הקשורים להורים: שאלון אודות שינוי ברמת הידע של ההורים והמיומנות של ההורים לסייע לילדיהם; שאלון אודות החוויה של ההורים עם התסמינים ל-ADHD מתהליך ההתערבות ותוצאותיה.

ניתוח הנתונים: ההבדלים במאפייני ההתערבות בין קבוצת הורים נערכו ע"י מבחני t-test עבור סעיפים

המתייחסים למשתנים רציפים, ומבחני Chi square עבור סעיפים המתייחסים למשתנים שמיים. לבדיקת ההבדלים בתוצאות ההתערבות בין הקבוצות בוצע ניתוח שונות למדידות חוזרות, כאשר כל השערה נבדקה הן במשתנה תוך נבדקי ע"י השוואת שתי נקודות זמן (לפני ואחרי התערבות), והן במשתנה בין נבדקי ע"י השוואה בין קבוצות המחקר בשתי נקודות זמן (לפני ואחרי התערבות).

תוצאות: התוצאות הכמותיות הראו כי לא התקבלו הבדלים מובהקים במאפייני ההתערבות

ובתוצאותיה בין קבוצות המחקר, למעט בסדרי העדיפות של ההורים לגבי תחומי התפקוד שהיה להם חשוב לשפר. במדידה הראשונה טרום תהליך ההתערבות דיווחו ההורים בקבוצת המחקר על רמת ידע גבוהה יותר באופן מובהק מקבוצת ההשוואה, אך הפער צומצם בין הקבוצות במדידה השנייה ונשמר במדידה השלישית. התוצאות האיכותניות העלו תמות המאפשרות להתרשם מתיאור ההורים עם תסמינים ומתיאור בן הזוג את אופי התמודדות ההורים עם ADHD עם תוכנית ההתערבות.

מסקנות: על אף דיווח בספרות כי תסמינים הוריים של ADHD גורמים להחמרת התפקוד של הילד והמשפחה, ממצאי המחקר הנוכחי מציעים כי ה-POET לא הושפעה מכך. הורים עם תסמיני ADHD הרוויחו משיטה זו ידע ומיומנויות לא פחות מההורים בקבוצת ההשוואה.